

אילי ההון של ישראל עוברים עבירה פלילית

לפי פקודתו של פינחס ספיר

כסף הולך לכסף!

כאשר חוזר ספיר להיות שר המסחר והתעשייה, לפני שנתיים, ושרף נשאר רק שריהאוצר — לא יכול היה גולן להמשיך להיות מנכ"ל של ספיר, והיה צורך למצוא לו ג'וב חדש.

באותו זמן חיפשו בעלי הבנק לסחר — חוץ פיתרון למצבם הקשה. חיפשו — ומצאו: גולן נתמנה למנכ"ל הבנק — ובנק ישראל נתן לבנק 20 מיליון לירות, כריבית של 6% בלבד. כיוון ששערי הריבית

אחד את הבנקים הבינוניים, שנותרו בחיים, ואשר חלקם נתמך כבר או בסכומי-עתק על-ידי כספים ממשלתיים.

הרעיון היה גאוני, ואמרו היה להרוג אינסוף ציפורים באבן אחת:

הרעיון היה למזג את הבנקים שהיו אז כושלים — הבנק לסחר חוץ והבנק ליצוא — עם בנקים רווחיים יותר כמו בנק קופת-עם, בנק מימון ובנק התעשייה נים. על-ידי צירוף בנק התעשייה לסלת, יזכה הבנק החדש בתמיכה של בנק לתעשייה.

אולם בצרפו את בנק קופת-עם לקלחת, עשה ספיר טובה לקבוצת עובד בן-יעמי וטיבור רוזנבוים, שהיו בעלי מחצית הר בנק. בזמנו, השקיעו השניים שבעה מילי יון לירות, צמודות לדולר. מאז, רצו לצאת מהעסק — ולא מצאו קונה. מכירת הבנק לבנק החדש — היתה פותרת להם את הבעיה.

אולם עיקר הישגו של ספיר היה בשני הבנקים הכושלים הנתורים: הבנק לסחר חוץ היה בבעלות החברה המרכזית, שהפי

המניות היו שייכות לחברתו כחוק, וה עבירה היחידה שבה הואשם עברון היתה שהוא הציע לציבור ניירות-ערך שלא על-פי תסקיף שרשות ניירות-הערך התי רה.

הצעה

בלתי-חוקית

ריזותה הראייה לשבח של הפרק ליטות בפרשת פאן-לון — נעלמה ולא היתה בפרשת הבנק להון חוזר. מניות ה בנק הוצעו לציבור של יותר מ-50 איש, שלא לפי תסקיף — והפרקליטות נאלמה דום. כל חברי התאחדות התעשיינים, כ-700 במספר, קיבלו מהנהלת ההתאחדות הצעה לרכוש מניות בבנק החדש. התאחדות היהלומנים הפיזה אף היא חוזר, בכתב, המציע מניות אלו. כל זה — ללא אישור. הצעות אלו של היהלומנים והתעשיינים הם עבירה על החוק, ודינם שנה מאסר או קנס גבוה. למרות זאת, עצמה הפרק ליטות עין. שכן הכל יודעים כי הבנק

משה שניצר, נשיא בורסת היהלומים נים, רתח מכעס.

היתה סיבה מצויינת לזעמו: הייתכן שהוא, סוחר היהלומים הגדול בארץ, הקר גה ומוכר 15 מיליון דולר יהלומים לשנה — לא יקבל חלק במתנה המושכת שחילק ספיר לכל הקרובים לצלחת — מניות בבנק החדש להון חוזר? וזה, כאשר כל תעשיין קטן זכה ליהנות מהמתנה? שניצר אמנם לא היה תעשיין. אפילו

פחרוב

אינו תעשיין — וקיבל

בית האמיתית במשק הם לפחות 16%, פירושה של הלוואה זו היא מתנה של 10% לשנה לבנק — או רווח חנינם של שני מיליון לירות לשנה.

במצב עגום יותר היה נתון הבנק ליצוא. הבנק הסתבך בתקופת המיתון, ולולא עזרת בנק ישראל והאוצר, היה פושט את הרגל. אולם מזלו של הבנק היה שבעלי מניותיו היו מרכזי מאייר, סר אייזיק וולפסון, וצ'רלס קלור; וספיר סירב כי שלושת המיליונרים יפסידו כסף. כך,

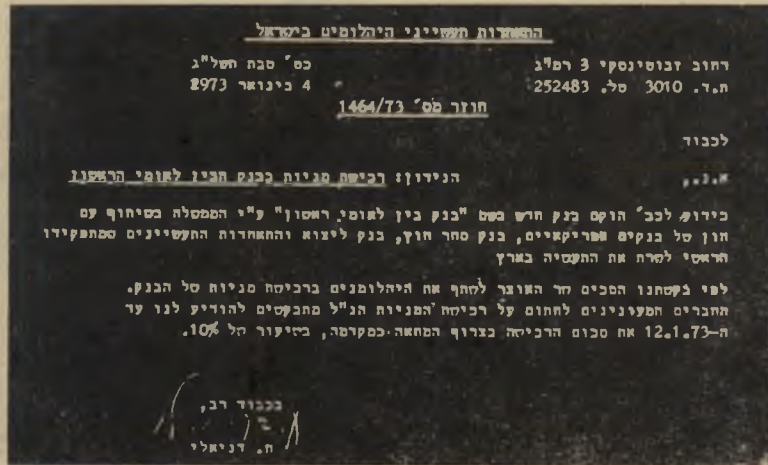

מושביץ

מראשוני המקבלים

הורמה המדינה כסף לבנק, איפשרה להעי מידו על הרגלים — לפרק זמן. אולם קלור וולפסון לא רצו בהמשך ההשקעות בישראל, חיפשו דרך לצאת. הפיתרון הגאוני של ספיר: הבנק להון חוזר.

לאחר משאומות ממושך, התברר כי רק הבנק לסחר-חוץ והבנק ליצוא באים בחשבון למיזוג. לבנק לסחר-חוץ הובטחה עמדה מכרעת בבנק החדש, וכך הבטיח ספיר לעצמו, כי נגיד בנק ישראל יתמוך בתוכניתו. בגלל איש-טיפוחיו גולן, על-מנת להאדיר עוד יותר את הבנק החדש ולהצדיק את הקמתו, הבטיח ספיר לגולן כי ימכור לו את הבנק לספנות. (המשך בעמוד 22)

עבירה על החוק

ההצעה הבלתי-חוקית שהציעה התאחדות תעשייני היהלומים לחבריה, בחוזר רשמי מס. 1464/73: לרכוש מניות בבנק הבינלאומי הראשון. מכירת מניות ללא אישורה של הוועדה לניירות-ערך הינה עבירה שדינה עד שנה מאסר או קנס גבוה. במקרה זה, לא הופעל החוק.

סידה בשנות המיתון כחמישים מיליון לירות והסתבכה כרכישת בנק סווייט-ישראל בשווייץ. רק מענקים כספיים נדיבים של ספיר, בצורות שונות, מצאו את התמור טטותה. לא כל הסכומים שהעניק ספיר נודעו. המעט שידוע: מחיקת 12 מיליון לירות מניות של האוצר, בתוספת הלוואה ארוכת טווח של 11 מיליון לירות לחברה המרכזית.

אולם גם זריקות עידוד אלה לא יכלו למנוע את פשיטת-הרגל של הבנק לסחר חוץ. מה שהציל אותו, היה הצורך למצוא מקום עבודה לדויד גולן.

20 מיליון — בשביל ג'וב

גולן, לשעבר מנכ"ל משרד המסחר והתעשייה וכיום מנכ"ל הבנק החדש להון חוזר, איננו מידידיו של ספיר. אולם יש לו מעלה אחרת: הוא מקורב מאוד לראש-הממשלה. כאשר היתה גולדה שרת-החוק, היה גולן מנהל המחלקה לסיוע בינלאומי. אז גם התיידד עם נגיד בנק ישראל הקודם, דויד הרוביץ, וכן עם מי שכיהן בשנים 1968-1970 כשרהאוצר, זאב שרף.

להון חוזר, ששמו הרשמי הוא הבנק הבינלאומי הראשון של ישראל, הוא ילד-טיפוחיו של שריהאוצר. זהו ילד יקר מאד. עד היום, הוא כבר עלה למשלמי המיסים 100 מיליון ל"י. תחילתה של ההרפתקה המסחררת לפני כשנתיים: השואה החלה כאשר שלושת הבנקים הגדולים סירבו להעניק אשראי נוסף למפעל גיבור.

איך מצדיקים

את השרץ?

מפני זה, של התעשיין גרשון רוזוב, היה יקר לליבו של שריהאוצר, שכן יצואו קפץ ועלה כל שנה במיליוני דולרים. הבנקים הגדולים, ששמעו על הקשיים הצפויים בשיווק גרבונים בעולם, סירבו לתת כסף נוסף לגיבור ללא בטחונות וכל מאמציו של ספיר לא עזרו. כנקמה, הוא נשבע על כי יקים בנק מיוחד להון חוזר, שלא יעשה כעיות לתעשיינים הנוקקים לאשראי של הון חוזר.

אולם אפילו ספיר הכל-יכול, כדי להקים בנק חדש, חייב להצדיק זאת מבחינה ציבורית. כך נולדה התוכנית ל-

שניצר

זעק חמס — וקיבל

מפעל לליטוש יהלומים אין לו, וכל עיסור קו — סחר יהלומים. אולם פרט קטן זה באמת לא היה רלבנטי. שניצר צדק כמובן: בין מקבלי המניות ניתן למצוא את פלג תמיר — פקיד בכיר בהתאחדות התעשיינים. יוסף אלי שייך — כלכלן בהתאחדות. משפחת שמ' עון הורן — פקיד בכיר בחברתו של המשקיע האמריקאי סם רוטברג. ועוד תעשיינים מעין אלה. שניצר הפך עולמות. איים להקים שעי

הרוביץ

טובה קטנה לידיד

רווייה. התוצאה: הוא ניצח, זכה אף הוא לנחח מן העוגה. היתה זו עוגה טעימה מאד — ומקריית מאד: בסך-הכל החליט שריהאוצר ללמד את הבנקים הגדולים לקח. אמנם הלכת יעלה למדינת ישראל 100 מיליון ל"י, הנוחצות לדברים קצת יותר חשובים — אך זה באמת לא משנה.

כמו שלא משנה העובדה כי מכירת מניות הבנק נעשית תוך הפרות חוק חמורות ביותר.

לפני חודש בלבד הגישה פרקליטות המדינה כתב-אישום נגד אפרים עב' רון, יו"ר מועצת-ההנהלים של חברת הבנייה פאן-לון, על שמכר ל-50 יהודים טובים מניות כמלון פאן-אמריקן בבתיים.